N°. 39. Donderdag 26 September 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

KOLONIAAL
ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

OPROEPING.

Personen, genegen in het winter-seizoen 1918—1919 **LEZINGEN of VOORDRACHTEN** te houden over **INDISCHE ONDERWERPEN**, worden uitgenoodigd hiervan mededeeling te doen aan den Secretaris der Vereeniging „OOST EN WEST", Heulstraat 17, Den Haag, met bekendstelling van de te behandelen onderwerpen.

Namens het Hoofdbestuur,
De Secretaris,
E. F. GROOSS.

D. H. HAVELAAR. †

Uit Rotterdam vernamen wij 23 dezer, dat aldaar na een sleepend lijden is bezweken de heer D. H. Havelaar, oud-wethouder dier gemeente. Dit bericht zal ongetwijfeld in vele kringen met groot leedwezen worden vernomen.

Ook „Oost en West" verliest in den overledene een gewaardeerd medewerker.

De heer Havelaar was ingenieur en is als zoodanig bij de burgerlijke openbare werken zoowel van Oost- als West-Indië werkzaam geweest. Het langst toefde hij in de West, waar hem bij de wisseling van gouverneurs bij herhaling de waarneming van dit hooge ambt is opgedragen geweest. Dat de verdiensten van den overledene werden erkend blijkt wel hieruit, dat hij zoowel officier in de Oranje Nassauorde als ridder van den Nederlandschen Leeuw was, terwijl nog enkele buitenlandsche orden zijn borst sierden.

NIEUW-GUINEA.

(Enkele mededeelingen omtrent cultures).

Aangaande de grondsoort van het eiland *Nieuw-Guinea*, voor zoover dit eiland bekend is, en wat er eventueel met succes verbouwd zou kunnen worden — een vraag, die men ons stelt — kunnen wij het volgende mededeelen.

Het Nederlandsch gedeelte van *Nieuw-Guinea* met omliggende eilanden — bijna de helft van het geheele eiland — heeft een oppervlakte van 7000 vierk. Geogr. mijlen = 3½ maal Java, hetgeen overeenkomt met de oppervlakte van Engeland met Ierland en omliggende eilanden.

Hoewel nu in de jaren 1910—1915 militaire exploratie-detachementen veel licht verspreid hebben over plaatselijke toestanden, ook binnenlands, en het bekend is, dat in de eerste plaats wetenschappelijke expedities, waaraan de namen van Prof. Dr. C. A. Wichmann, R. Posthumus Meijes, Mr. H. A. Lorentz, Capt. C. G. Rawling, A. F. R. Wollaston, Kapt. A. Franssen Herderschee e.a. verbonden zijn, onze kennis van Nieuw-Guinea belangrijk hebben vermeerderd, zoo is die van het ons toebehoorend gedeelte van Nieuw-Guinea toch nog betrekkelijk gering.

De z.g. „Vogelkop", dat is het noordwestelijk Schiereiland, werd nog het volledigst verkend, terwijl de kuststreken van het eiland reeds lang voor ons geen „terra incognito" meer zijn.

Op de beantwoording van de ons gestelde vraag terugkomende, blijkt uit de verslagen dier militaire en wetenschappelijke expedities, dat Nieuw-Guinea over het geheel genomen een vruchtbaar eiland is, dat voor nagenoeg alle cultures geschikt is.

Door zijn bergstelsel treft men er ook alle klimaten aan, van het tropische klimaat tot dat van de eeuwige sneeuw!

Klappers, suikerriet, tabak, koffie, notenmuskaat, kruidnagelen, cacao, rubber e.a., alle z.g. volkscultures, gedijen hier prachtig.

Langs de kuststreken en op de vele eilanden is het de klappercultuur, die in de eerste plaats de aandacht trekt en het waardevolle copra-product levert.

Copra bevat toch een groot percentage olie, terwijl van deze olie, zooals bekend, margarineboter gemaakt wordt, die thans zulk een groot afzetgebied heeft en voor de toekomst nog zooveel belooft, terwijl het residu tot koeken voor veevoeding verwerkt wordt. Ook wordt de olie gebezigd tot de bereiding van zeep.

Zuid Nieuw-Guinea voert reeds copra uit. De hoeveelheid van dit product van Merauke (standplaats van den Assistent-Resident van Zuid Nieuw-Guinea) vervoerd, bedroeg in 1912 ongeveer 24000 picols en is dit slechts een klein deel der productie van de uitgestrekte in Zuid Nieuw-Guinea langs het strand aangetroffen klapperbosschen, hetwelk door de ter plaatse wonende Papoea-bevolking wordt aangevoerd in ruil tegen tabak en andere handelsartikelen.

Hoezeer de aandacht op het copraproduct van deze streken gevestigd is moge blijken uit het feit, dat de N. V. Cultuur- en Handel-Maatschappij „Kalapa", gevestigd te Amsterdam, opgericht dato 29 Mei 1917, waarop de Kon. bewilliging is verleend bij K. B. van 31 Juli 1917 No. 11, het recht heeft verkregen een groot complex klapperbosschen aan de Zuidkust van de afdeeling Zuid Nieuw-Guinea te exploiteeren, ter grootte van ongeveer 8000 bouws.

De erfpacht van deze bosschen is haar voor een tijdperk van 75 jaren verleend.

R. A. v. O.

Ned.-Indië en de Troonrede.

Er zijn gezaghebbende personen, die aan Troonreden over het algemeen weinig waarde hechten, omdat de ondervinding leert, dat de afstand tusschen troonrede en praktijk onmetelijk kan zijn.

Maar er is een véél grooter aantal personen, dat aan een Troonrede, uitgesproken door het allerhoogste gezag, bijzonder veel waarde toekent, omdat daarin zoo gecomprimeerd mogelijk is vastgelegd, wat de mannen, die aan het roer zijn gekomen, in hoofdzaak voornemens zijn te doen en omdat men aan de keuze der bewoordingen de „mentaliteit" der Regeering kan toetsen.

In deze lijn gedacht, lijkt mij eene bespreking van de Indische paragraaf der Troonrede in dit blad wel op haar plaats.

In de eerste plaats wordt daarin gemist een zinsnede, die betrekking heeft op de „offers", die de woedende wereldoorlog ook in Indië eischt en verder zal eischen, zoowel van de inheemsche bevolking als van het Europeesch kapitaal. De laatste mails en telegrafische berichten geven toch duidelijk te kennen, dat het ook in Indië onder de bevolking kookt en gist, dat de algemeene chaos niet zonder invloed is gebleven op den algemeenen economischen toestand van Indië en dat — wanneer niet spoedig verandering intreedt — we daar nog hoogst moeielijke en onaangename dingen kunnen beleven.

Dr. Lovink, zoo juist gerepatrieerd, noemde in zijn interview met N.I.P.A. de toestand der cultures b.v. zeer verergerd, waardoor medio Juli reeds verschillende ondernemingen gingen sluiten.

Evenmin wordt eenige zinspeling gehoord op het beleid in de Buitenbezittingen, dat in de laatste jaren zoo dikwerf aanleiding gaf tot bloedige onlusten. Geen woord van deelneming aan het adres van de daarbij gevallen slachtoffers.

Dit verwondert te meer, wanneer men herleest, hetgeen de afgetreden minister van Koloniën op 31 Mei j.l. op de pakkende rede van den heer Van Kol antwoordde:

> Mij rest thans nog, ter beantwoording van den geachten afgevaardigde, te treden in een beoordeeling van het bestuursbeleid, dat gevoerd is op de Buitenbezittingen. Ik heb in de Tweede Kamer de leden gehoord, die daarover het woord hebben gevoerd; ik heb gelezen de verschillende rapporten en peccavi uitgesproken. Ik meen, dat de Regeering bij haar beleid op de Buitenbezittingen te kort is geschoten. Ik heb het ronduit erkend. De fouten liggen opgesloten deels in het rapport Liefrinck, deels in het rapport Snouck Hurgronje en deels in het rapport Hazeu.
>
> Ik heb ook bij herhaling de maatregelen aangegeven, waardoor naar verbetering moet worden gestreefd en ik zal het, zoolang ik dit ambt bekleed, als een ernstigen plicht beschouwen te zorgen, dat zaken als waarover men beklag heeft gedaan, in het vervolg niet meer kunnen voorkomen.

In de tweede plaats treft de zinsnede:

> Met stipte eerbiediging van de godsdienstige overtuiging der ingezetenen, wordt dankbaar de

steun aanvaard, dien het Westersch particulier initiatief biedt en met name de hooge beteekenis erkend van den arbeid der Christelijke zending.

Waar juist in den laatsten tijd talrijke intellectueele Aziatische stemmen zijn opgegaan, die twijfel uitspreken aan de superioriteit van de Westersche maatschappij, die met haar eeuwenlang materialisme de schrijnendste maatschappelijke tegenstellingen heeft geschapen en heeft geleid tot de verwoesting van het oude Europa......

waar juist in den laatsten tijd Aziatische vereenigingen van intellectueelen ondubbelzinnig te kennen geven, dat het Oosten de Westersche maatschappij *niet* moet copieeren......

daar vrees ik, dat in deze zinsnede *gevoeld* zal worden eene verkondiging van de superioriteit van het Westen boven het Oosten, een stellen van Christelijke leer en levensopvattingen boven die van Oostersche godsdiensten en moraal, de afkondiging van af het „hoogste" dak der Westersche (Nederlandsche) maatschappij van eigen onfeilbaarheid.

En dan zal die Oostersche twijfel aan Westersche superioriteit krachtig versterkt worden, indien kennis genomen wordt van de feitelijke onjuistheid, die opgesloten ligt in de woorden:

> Ruimer deelneming van de ingezetenen aan de behartiging van de locale belangen en uitbreiding van autonomie en zelfbestuur zullen zoowel de eigengeaardheid der bevolking tot haar recht doen komen, als de vrijwillige saamhoorigheid met het moederland sterken.

In deze woorden ligt opgesloten, dat er sprake is van een „vrijwillige" saamhoorigheid van Indië en Nederland, welke saamhoorigheid door het beleid van de nieuw optredende regeering zal g e s t e r k t worden. In deze woorden wordt — men vergeve mij de uitdrukking — de geschiedenis op z'n kop gezet! Deze woorden zijn in lijnrechte tegenspraak met de nuchtere f e i t e n, met de positieve w e t e n s c h a p, die ieder kan putten uit het boek der eigen levenservaring, wanneer hij — zooals ondergeteekende — geruimen tijd en op verschillende plaatsen van den archipel het Nederlandsche gezag heeft helpen vestigen en bevestigen.

Nooit en nimmer zal de Aziaat tot de erkenning komen, dat de saamhoorigheid van Indië en Nederland „vrijwillig" is. Hij zal dat niet *kunnen*..... omdat zulks in strijd is met de waarheid

Wèl zal hij — en dit blijkt uit meerdere Indische klanken — via den weg „medezeggingschap-zelfbestuur-zelfstandigheid-onafhankelijkheid" — gelooven in een *vervanging* van den door de geschiedenis nietvrijwillig opgelegden band van „staatkundige overheersching" door een vrijwillig gesloten federatieve saamhoorigheid...... maar dit zal hem door uitingen, als in deze Troonrede vermeld, niet gemakkelijk vallen.

Door de Christelijke pers en door Christelijke autoriteiten wordt de band, die Indië aan Nederland verbindt, geheeten „een door *God* opgelegden band".

Maar de Aziaten, die hunne toch óók door „de gratie Gods" gegeven sultans, radja's enz. enz. achtereenvolgens korte verklaringen zagen teekenen, in hunne rechten beknibbeld worden of verbannen, ja zelfs sneuvelen...... kunnen onmogelijk met deze zienswijze accoord gaan.

Het wil mij voorkomen, dat spoedig van uit Indië zal blijken, dat de in deze Troonrede ten aanzien van Indië gesproken woorden een sterk conservatieven — om niet te zeggen „reactionairen" — indruk zullen maken; en de woorden van de *Niewe Courant* (avondblad van 17 September):

„Wij hooren dáárin geen nieuw geluid"

zoude ik gaarne willen aanvullen met:

„en achten haar — vooral in de tegenwoordige tijden — niet bijzonder gelukkig".

H. J. VERMEER.

Den Haag, 21—9—'18.

Sprokkels.

XXV.

Heel wat pennen zijn in beweging gebracht door wat met een groot woord genoemd wordt „de Pandhuiskwestie". Op die kwestie zelf wenschen we niet in te gaan; even echter de aandacht te vestigen op hetgeen de *Java-Bode* meedeelt in „Een Interview over de Pandhuiskwestie".

Daarin wordt verteld, dat een bij den pandhuisdienst gebruikelijk stelsel van straffen is aan den dag gekomen, waarmee de G. G. zich niet vereenigen kon, dat n.l. om ambtenaren bij wijze van straf over te plaatsen naar streken ver van de geboorteplaats. Volgens den Landvoogd mogen overplaatsingen alleen geschieden uit hoofde van dienstbelang. Bij het lezen daarvan konden we moeilijk een glimlach onderdrukken. Is de G. G. dan een vreemdeling in Jeruzalem? Een paar jaar geleden waren een paar Inl. onderwijzers te kort geschoten in eerbied jegens een regent op een plaats in Midden-Java. Vlak daarop werden ze overgeplaatst naar de uiterste hoeken van Java, de één naar het Oosten, de ander naar het Westen, ver van hun geboorteland. Dat werd niet door het dienstbelang vereischt.

En met de Europeesche ambtenaren gebeurt precies hetzelfde; dat is toch algemeen bekend, of geldt voor hen niet, dat een overplaatsing alleen mag geschieden uit hoofde van dienstbelang?

Onlangs lazen we „dat een adj.-inspecteur van het Inl. Onderwijs in het ongelijk gesteld werd tegenover 3 Inl. onderwijzers. Uitstekend achten we het betrachten van rechtvaardigheid ook tegenover de Inl. ambtenaren. Maar toch willen we vragen, of deze ook steeds betracht wordt ten opzichte van de Europeesche ambtenaren. Dat de Regeering nauwlettend toezie, dat niet enkel recht geschiede aan de Inlandsche ambtenaren.

In enkele bladen werd de meening geuit, dat het gezag van den chef van den pandhuisdienst een zoodanigen schok had gekregen, dat hij zijn ambt niet wel zou kunnen blijven waarnemen. Dat is gebleken niet het geval te zijn. En het feit, dat deze ambtenaar in het gebeurde geen aanleiding gevonden heeft om ontslag te vragen, achten we een verheugend verschijnsel. Te gauw meende een ambtenaar vaak aan zijn eer verplicht te wezen, heen te gaan, indien hij in een of ander gefaald had, of wanneer de Reg. met hem van inzicht verschilde.

Waar gewerkt wordt, worden fouten gemaakt, en dat geldt voor hoogere, zoowel als lagere ambtenaren. Die fouten te erkennen en er de gevolgen van te ondergaan, strekt niemand tot oneer.

Alleen dan wanneer een ambtenaar de verantwoordelijkheid niet meer kan dragen, is hij gerechtigd ontslag te nemen, doch niet, wanneer zijn eerzucht of ijdelheid slechts gekrenkt zijn.

Dat de chef van den pandhuisdienst gemeend heeft, na het onderhoud met den Landvoogd, te kunnen en te moeten blijven in zijn ambt, is het bewijs, dat zijn gezag stevig en op degelijken grondslag gebouwd is.

XXVI.

Bij den pandhuisdienst bestaat de goede gewoonte, dat een Inlandsche beambte een ongunstige conduitebeoordeeling hem betreffende moet onderteekenen, zoo lazen we.

Is dat alleen het geval bij de Inl. ambtenaren en niet bij de Europeesche? zoo zouden we willen vragen.

Het ware te wenschen, dat dit bij alle takken van dienst en voor alle ambtenaren het geval was, en dat wel om twee redenen. Ten eerste zou deze maatregel de beoordeelaars tot voorzichtigheid manen en tweedens zou de ongunstig beoordeelde ambtenaar de gelegenheid hebben zich òf te verdedigen òf te verbeteren.

Nu wordt iemand soms afgemaakt, zonder dat hij iets ervan weet of vermoedt. Zei eenige jaren geleden niet een onderwijzer tot ons: Je wordt opgehangen, meneer, zonder dat je het zelf weet. Dat zoo iets in figuurlijken zin zou kunnen gebeuren, wijst op s o m e t h i n g r o t t e n.

En hoe is het bij het B. B.?

Schreef niet onlangs een blad: „Het sauveeren van prestige is een bij het B. B. nog te veel beoefende ondeugd. Daar is het nog ten eenenmale onmogelijk, dat een resident ongelijk heeft tegenover een assistent-resident of controleur, en onmogelijk dat een controleur ongelijk heeft tegenover een inlandsch ambtenaar."

Iemand, die eigen inzichten durft verkondigen, er een eigen meening op nahoudt, wordt zoo gauw „lastig", „onhandelbaar", of „brutaal" genoemd, weet niet het juiste standpunt in te nemen tegenover zijn meerdere.

Het is nog niet veel jaren geleden, dat we het meemaakten, dat een resident een hoog op de ranglijst staanden controleur toevoegde, die zich verstoutte met hem van opinie te verschillen: „U hebt geen meening."

XXVII.

Het ambt van directeur van Onderwijs en Eeredienst is ongetwijfeld zeer belangrijk en eervol, maar

in den tegenwoordigen tijd niet benijdenswaard. Wat al kwesties vragen om oplossing; wat een ongevraagde adviezen worden er in dagbladen en tijdschriften niet gegeven, het oude spreekwoord: goede raad is duur, aldus tot een bespotting makende. Voeg daarbij de talrijke wenschen door allerlei vereenigingen met meer of minder klem geuit, soms op eigenaardige wijze onderlijnd, de verschillende rassen, die Insulinde bevolken, welke toch ook weer hun uiteenloopende, min of meer eigenaardige behoeften hebben, en ge zult u eenigszins een voorstelling kunnen maken van de groote moeilijkheden, waarvoor het hoofd van 't onderwijsdepartement zich geplaatst ziet.

Het is toch met onderwijs heel iets anders dan met alle andere takken van dienst, wier hoofden niet zooveel ongevraagde adviezen ontvangen, omdat het groote publiek van de belangen van den dienst niet op de hoogte is. Over onderwijs meent ieder gerechtigd te zijn een oordeel uit te spreken, elke nieuwe vereeniging of bond heeft al heel gauw op agenda of dagorder het onderwijsvraagstuk staan, en zet een stelsel in elkaar of opent een nieuw verschiet, spreekt over convergentie, unificatie, d e Indische volksschool voor alle rassen en standen, Mulo-onderricht, aansluiting tusschen lager en middelbaar, M. O. en hooger; vindt een hoogeschool urgent, beredeneert de opleiding van Europeesche, Inlandsche en Chineesche leerkrachten en wat dies meer zij. Werkelijk het hoofd van het Onderwijsdepartement mocht zich wel den hoed van een goochelaar wenschen, waaruit alles te voorschijn gehaald wordt, naar ieders smaak en keuze. Beter wellicht is het, wanneer hij gedachtig is aan wat een der groote Duitsche dichters zei: Mache es wenigen recht, vielen gefallen ist schlimm.

H. v. VORDEN.

Bediendenpersoneel in de Buitenbezittingen.

(Uit een Indischen brief).

Ik heb juweelen van bedienden, en dat zegt wat in deze tijden! Het meerendeel moet ,,tuig'' zijn maar mijn stelletje (allen, tot den Chineeschen tuinman en waschman toe) is puik, en ze zijn al 7 jaar bij me. U moest eens zien hoe mijn jongen, dag in dag uit, met de meeste zorg de tafel dekt met ons zilver en kristal. Als ik eens niet gedacht heb aan een versch bouquetje, maakt hij er een van witte en rose bruidstranen. Ook mijn vruchtenschaal siert hij op.

Dan mijn meid, die kalm haar gang gaat en zoo handig is in naaien en passen.

Mijn oude kok, het ideaal-type van tempo-doeloe, wel oud, bijna een mummi, maar die leeft in de keuken. Geen van de buren ziet hem ooit op straat. Mijn Indische keuken ziet er dan ook uit, keurig! Zijn vrouw, die hem in de keuken helpt en meteen mijn waschmeid is, gaat naar de passar. Valt er niets te koken, dan is kok aan 't poetsen of slijpen, of witten en teeren .Niemand durft in de keuken te komen of er van alles uithalen, uit eerbied voor kok's ouderdom. Kok doet maar. Zijn vrouw is *lata*, een ,,August de domme'', de clown van 't personeel, die er de humor en vroolijkheid in houdt.

Mijn waschman woont ook hier op 't erf, keurig Bataviaasch type, wasch uitstekend.

Mijn tuinman is een echte singke, maar onderhoudt mijn tuin en 't grasveld goed.

Ik heb hier een leventje als God in Frankrijk. Ik laat ze ook zoo mogelijk vrij, en ze stellen allen er een eer in, hun werk zoo goed mogelijk te doen. Bewonderen de gasten ons huis, onze verzameling, dan glundert Amat net zoo hard als zijn baas.

Wat zal dat later in Holland alles tegenvallen, of zou ik er ook een ,,tangan dingin'' in hebben?

Bureau voor Handelsinlichtingen.

Op 23 dezer had te Amsterdam plaats gehad de algemeene vergadering van het Bureau voor Handelsinlichtingen gesticht op initiatief der Maatschappij van Nijverheid. De directeur, de heer O. Kamerlingh Onnes, heeft daarin zijn 14de jaarverslag uitgebracht, waarin uitvoerig wordt medegedeeld, hoe het bureau trots de moeilijke omstandigheden vele goede diensten heeft kunnen bewijzen, zoo in zake voortgang van handel en bedrijven, de afdeeling nieuwe artikelen in Nederland gemaakt, enz., bemiddeling bij het zoeken naar koopers en leveranciers, enz.

Het arbeidsveld der vereeniging, dat in vele opzichten ingekrompen moest worden, kreeg een uitbreiding voor West-Indië. Op voorstel van den oud-gouverneur van Suriname, W. D. H. bar. van Asbeck, werd een bureau voor kostelooze spreekuren over West-Indische zaken opgericht, waarbij met den heer van Asbeck welwillend medewerkten mr. P. Hofstede de Groot, oud-procureur-generaal, en J. C. Gaymans, adm. van financ.

Het dienstjaar 1917 sluit met een voordeelig saldo van f59.74. Aan duurtebijslag kon aan 31 personen f960 worden uitgekeerd. De inkomsten bedroegen f 63431.39, waaronder f 5000 rijkssubsidie. Het aantal leden ging vooruit.

Dit verslag, waarvan wij in dank een exemplaar ontvingen, ligt voor belangstellenden ter inzage op de leestafel Heulstraat 17, Den Haag.

„WEDEROPBOUW”.

Maandschrift gewijd aan de Jong-Javanen-Beweging en het Javaansche geestesleven; onder redactie van R. M. S. Soeriokoesoemo, Satiman en Abd. Rachman.

Inhoudsopgave van No. 4 (April) van den eersten jaargang (1918):

Het maandschrift, zooals het zich in zijn titel aankondigt, is meer uitsluitend gewijd aan de belangen van den Javaan. Uit dat oogpunt alleen wordt daarin ook de taalkwestie besproken. Een gezichtsveld, waarop geheel Indonesië kan worden overzien in onderling verband van de verschillende deelen, ontbreekt. ,,Wederopbouw'' heeft daardoor een speciaal karakter. De Javaan wordt daarin afgezonderd van de overige inheemsche bevolking van Nederl.-Indië, hetgeen niet in overeenstemming is met de nieuw ontwaakte gedachte aan een vereenigd Indonesië, met een gemeenschappelijke volksvertegenwoordiging. In deze gedachte past een gemeenschappelijke omgangstaal. Het wàre gewenscht hiertoe het Hollandsch te bestemmen, doch men vindt deze taal te moeilijk, zoodat met den eisch van Hollandsch als voertaal, te velen van de deelneming aan de publieke zaak uitgesloten zouden zijn. Welke der inheemsche talen dan? Zeker niet het Javaansch met zijn drie spraken. En al eerbiedigen wij, en achten wij volkomen verklaarbaar het warm gevoel voor de eigen taal van den Javaan, de minderwaardigheid van het Maleisch als algemeene omgangstaal in Indië kunnen wij niet zoo dadelijk erkennen.

Doch hooren wij hoe de Javanen zelven over de toekomst van hun taal denken, hoe zij vreezen, dat hun taal ernstig schade leiden zal bij de uitbreiding van Westersche kennis.

Een harde strijd, een strijd op leven en dood, zal worden aangebonden tegen elk plan, tegen elke poging om den Javaan te vervreemden van zijn moedertaal, zij het niet rechtstreeks door onthouding van onderwijs in de landstaal, dan toch indirect door hem te veel vreemde talen te laten leeren, waarbij voor zijn eigen taal slechts een bescheiden plaatsje wordt ingeruimd, — aldus vangt R. M. S. Soeriokoesoemo zijn opstel ,,*Vreemde talen voor de landszonen van Java*'' aan.

Fransch, Engelsch, Duitsch, ten slotte ook het Maleisch en het Nederlandsch, zijn voor hem vreemde talen, voor welker studie veel tijd in beslag wordt genomen. Als hierbij nog wordt gevoegd de ontzaglijke hoeveelheid Westersche kennis, die hij moet opdoen, dan voelt men wel, dat er heusch niet veel tijd meer overschiet voor de beoefening van zijn eigen taal, zijn nationale kunsten en de bevordering van zijn eigen cultuur, dat deeltje van het leven, dat geleefd wenscht te worden.

Reeds zijn er stemmen opgegaan tegen de invoering van het Maleisch op de M.U.L.O. scholen; straks zal er nog een Javaansch taalcongres worden gehouden, dat ten doel heeft de belangen van de Javaansche talen te behartigen.

Vele ontwikkelde Soendaneezen en Javanen zijn eenvoudig niet te spreken over het invoeren van het Maleisch op de M.U.L.O. en nog minder over eventueele plannen om het Maleisch als voertaal te bezigen op de a.s. Indische Middelbare scholen. Want terecht zien zij daarin een achteruitstelling van de landstaal, een poging — zij het uit practische overwegingen en niet gewild — tot verdrukking van onze

taal. Het Maleisch behoort op Sumatra thuis en niet op Java; dit ten overvloede gezegd. Zouden mijn Sumatraansche vrienden ook niet hard protesteeren, als men hun de kennis van de Javaansche taal als een verplichting oplegde, door ze als leervak op te nemen op alle scholen op Sumatra?

De landszonen wenschen de landstaal te behouden en te cultiveeren. Voor het opdoen van Westersche kennis willen zij zich beperken tot het hoogst noodige, d.i. het aanleeren van de Hollandsche taal, dat, zooals reeds dikwijls werd gezegd, ons den toegang verschaft tot de geheime schatkamers der Westersche wetenschappen. Na het Hollandsch zal ook blijken, dat wij het Engelsch moeilijk kunnen missen voor onze relaties met onze buren. Fransch, Duitsch en Maleisch kunnen wij gevoeglijk wegdoen; we hebben ze niet noodig: dringt ze ons dus niet op.

Voor welk geval komen we te staan, — zoo gaat hij voort — als het Fransch en het Duitsch op alle Middelbare scholen wordt afgeschaft; dus ook op de H.B.S.? Men heeft dan geen aansluiting met de Universiteiten in Holland. Maar het kan immers nimmer onze bedoeling zijn geweest of ooit ons doel wezen het onderwijs in ons land afhankelijk te maken van eenig ander land, waar aan de reis daarheen en het verblijf aldaar nog zulke onnoemlijke bezwaren verbonden zijn.

Een zoo spoedig mogelijk komen tot de oprichting van een universiteit in ons midden is dan ook een eisch des tijds. Ook hier zal er geen plaats worden ingeruimd voor het Fransch en het Duitsch.

Dat het Fransch en Duitsch niet gemist kunnen worden op een Indische Hoogeschool, die gelijkwaardig wil zijn aan een Europeesche, is voorbarig en rust nergens op vasten grond. De Fransche en Duitsche wetenschappen moeten dan maar tot ons komen in Nederlandsche vertaling, desnoods van Staatswege. Voor Nederland zijn de voordeelen, als de landszonen van Indië geen der andere Westersche talen kennen, zoo onnoemelijk groot, dat het mij waarlijk bevreemdt, dat er nog Nederlanders zijn, die hard protesteeren tegen de afschaffing van het Fransch en Duitsch.

Hij eindigt met het volgende verlangenlijstje:

Ten eerste, dat voor de kennis van de Westersche wetenschappen slechts één der Europeesche talen is vereischt, in casu het Nederlandsch.

Ten tweede, dat de kennis van 't Fransch, Duitsch en Maleisch voor ons, Javanen, van weinig waarde is, vergeleken bij de enorme voordeelen, welke de kennis van het Engelsch met zich brengt.

Ten derde, dat èn vooral èn in het bijzonder aan het onderwijs dient verbonden te worden de gelegenheid tot cultiveering van de landstaal naast het vergaren van de Westersche kennis.

Ook Daha breekt in zijn opstel „*Nog eens de Javaansche taal bij het Inlandsch Onderwijs*" een lans voor de volkstaal bij het onderwijs en dringt aan op de samenstelling van een groot Javaansch woordenboek, een uitgebreide grammatica, zoomede een handleiding voor taal- en studieoefeningen.

Semar geeft in zijn „*Beelden uit den Volksraad*" een karakterteekening van eenige volksraadleden, welke niet onvermakelijk is. (Plaatsgebrek belet ons deze over te nemen).

De „*Overpeinzingen*" van Koemaraningsih (eene vrouw) geven den lezer veel stof tot overpeinzing over wat zij eigenlijk heeft willen overpeinzen.

„Een vriend die mij m'n feilen toont" is een kostbaar, schaarsch bezit. R. Soetomo neemt in zijn opstel: „*Aan mijn vrienden*" die ondankbare taak op zich.

G.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Onrust in de Bataklanden.

De *Sumatra Post* bevatte eenigen tijd geleden berichten over onrust en woelingen, welke veroorzaakt waren door het beschikken van het gouvernement over woesten grond.

In de onderafdeeling Silindoeng nam de bevolking een dreigende houding aan, toen een der erfpachtsaanvragers ten behoeve van een commissoriaal onderzoek de grenspaden wilde openkappen. Het werk moest gestaakt worden en kon eerst worden voortgezet onder toezicht van militairen en gewapende politie.

Ondanks de ongeschiktheid van den grond voor sawahaanleg en terwijl door reserveering van grond voor den aanwas der dunne bevolking op de ruimste wijze rekening gehouden is met haar belangen, en de noodzakelijkheid van de handeling van het bestuur en den erfpachter herhaaldelijk uitgelegd is, blijft de bevolking in de ongemotiveerde houding volharden, daar ze het beschikkingsrecht van den staat over de woeste gronden niet erkennen wil. Ze blijft den grond beschouwen als te behooren tot de stammen en federaties, al waren die ook in voortdurende twisten gewikkeld over de wederzijdsche inbezitneming.

De wetgeving zegt, „dat alle grond, waarop niet door anderen recht van eigendom wordt bewezen, domein van den staat is." Deze bepaling, die ook geldt voor die deelen der Buitenbezittingen welke rechtstreeks worden bestuurd, is echter nimmer aan de Inlandsche bevolking duidelijk gemaakt ten tijde harer invoering, niettegenstaande de bestuursambtenaren zeer goed konden weten, welke begrippen er heerschen onder de Inlandsche bevolking ten aanzien van de bosschen. De vele houtdiefstallen in de bosschen op Java vloeien ook voort uit het besef, dat de woeste gronden eigendom zijn der oorspronkelijke bevolking.

Ook in Tapanoeli heeft de Batakker de woeste gronden, de bosschen, steeds beschouwd als behoorende aan de oorspronkelijke Bataksche bevolking. Deze nieuwe woelingen zijn dus het gevolg hiervan, dat de Batakker plotseling ervaart, dat de grond niet meer aan hem, doch aan 't Gouvernement hoort, en dat de grond aan anderen in gebruik gegeven wordt. Daar de oorspronkelijke bewoners niet weten in welke verhouding ze door ons op een gegeven oogenblik willekeurig geplaatst zijn tegenover den grond, dien zij als hun land beschouwen, is het zeer begrijpelijk, dat zij het als een onrecht beschouwen, als die grond in gebruik gegeven wordt aan menschen, die in hun oogen vreemdelingen zijn.

Een en ander over het Wadoekstelsel.

Naar aanleiding van een stuk van den heer A. van Elk in het „Archief" deelt het *Soer Hbl.* een en ander mee over de resultaten, verkregen met het wadoekstelsel in het Djombangsche.

De groep Djombang van het Algemeen Syndicaat van Suikerfabrikanten had een som van *f* 13.500 beschikbaar gesteld om de wadoekregeling in het areaal van drie fabrieken te kunnen invoeren. Voor de proef werden gronden aangewezen, waar de bevloeiingstoestanden het ongunstigt waren. Mocht de regeling op die gronden voldoen, zoo was te verwachten, dat ze in andere streken met betere toestanden, gunstiger resultaten afwerpen zou.

Van de beweerde tegenwerking der suikerfabrieken blijft niet veel over, zooals blijken kan uit de bijeengebrachte som; alleen meenen de suikerfabrikanten, dat, indien de Regeering ingrijpende veranderingen noodig acht, ze de kosten daarvan zelf dient te dragen. De proeven werden genomen in de aanplantingen der fabrieken Peterongan, Tjoekir en Tjeweng.

In het rayon der eerste fabriek werden in het Alang Alang Tjaroban-gebied vier wadoeks aangelegd, en in het Banjoe Arang-gebied vier nieuwe bij de twee bestaande.

De irrigatie gaf de voorkeur aan het bouwen van meer reservoirs voor hetzelfde bevloeiingsgebied in plaats van één grooten om daardoor twee bezwaren te voorkomen, n.l. dat bij een grooten vergaarbak de geheele secundaire leiding 's nachts droog loopt, waardoor den volgenden morgeen een groot waterverlies veroorzaakt wordt, en dat bij het in gebruik nemen 's morgens er te langen tijd verloopt, voordat het water de verst verwijderde tuinen bereikt heeft.

Daar staat echter tegenover, dat bij meer wadoeks, voor elken vergaarbak het verval moet aanwezig zijn, noodig om het verzamelde water in de leidingen te kunnen laten stroomen; daarbij vervalt men bij elken wadoek in het lastig en tijdroovend uitdiepen der leidingen en goten der tuinen, terwijl de om het reservoir gelegen Javaansche aanplant, waar geen goten voorkomen, niet van het wadoekwater gebruik kan maken.

Ook zijn de kosten van aanleg en bediening van één grooten wadoek minder dan van meerdere kleine van gelijken inhoud; ten slotte is het tegen een grooten wadoek aangevoerde bezwaar te ondervangen door 's nachts een kleinen stroom water geregeld door de secundaire leiding te laten loopen en het water voor de veraf gelegen tuinen een uur vroeger vrij te laten.

Na een korte beschrijving der leidingen vermeldt schr., dat in zijn afdeeling voor 94 bouw aanplant in het geheel 4060 M³. water beschikbaar was, overeenkomende met een hoeveelheid van ½ sec./L. per bouw (over 24 uur). Daar de secundaire leiding nogal zandig en doorlatend is, verdween er een belangrijk gedeelte van het water in den grond en zou de hoeveelheid onvoldoende geweest zijn, indien schr. geen bepaalde maatregelen getroffen had bij den aanplant.

Toen de wadoekregeling op 1 Aug. begon, had 9.5 bouw riet een leeftijd van ongeveer 2½ maand; 24 en 35 bouw waren achtereenvolgens 1½ en 1 maand oud, terwijl 25¼ bouw eerst sinds eenige dagen in den grond gebracht was.

Door den geringen regenval moest de aanplant van 25 Mei—15 Oct. bijna geheel met irrigatiewater worden onderhouden.

Door verschillende maatregelen trachtte schr. de verdamping van het door de irrigatie in den grond gebrachte water belangrijk tegen te gaan. Wel kon de oppervlakteverdamping niet geheel worden verhinderd, zooals blijkt uit de omstandigheid, dat de aanplant na ongeveer 25 dagen weer water noodig had, terwijl de verstrekte waterhoeveelheid voor langeren tijd toereikend had moeten zijn, ,,maar toch waren de verkregen resultaten zeer gunstig, aangezien de rietplant genoodzaakt werd, haar wortelstelsel steeds meer te ontwikkelen, om zoodoende het zich in de diepere lagen bevindende water te kunnen bereiken.''

Per etmaal was beschikbaar 3000 M³. en daar schr. door proeven tot het besluit gekomen was, dat er per bouw riet 700—800 M³. voor bevloeiing noodig was, zoodat er per dag 3.7 bouw bevloeid kon worden, kon elke tuin éénmaal in de 25 dagen een irrigatiebeurt krijgen, overeenkomende met een neerslag van ongeveer 110 m.M.

De wadoekregeling ging 1 Augustus in; den 8en September viel er 57 m.M. regen; gedurende 75 dagen werd de aanplant alleen met leidingwater bevloeid, daar na 8 September nog een droge periode van 37 dagen volgde, voordat er voldoende regen viel.

Daar zoowel de suiker als de bevolking gelijktijdig het water overdag moesten benutten, werden er verschillende regelingen beproefd. Ten slotte werd deze regeling ingesteld, dat de suikerrietaanplant de geheele hoeveelheid, 180 sec./L., zou krijgen van 6 uur 's morgens tot 12 uur 's middags, terwijl de kleine man die zou gebruiken van 12 uur 's middags tot 6 uur 's avonds.

Door bovengenoemde regeling komt dus de Javaansche landbouwer in dezelfde gunstige positie te staan als de Europeesche landbouw. Dat schr. dagelijks gedurende 6 uren 180 L. per sec. ter beschikking stonden, waarmee hij kon handelen, zooals hem dit het beste toescheen, was een groot voordeel. Ten einde het verloren gaan van water te voorkomen, verdeelde hij het water gewoonlijk over drie tuinen, zoodat elke tuin, na aftrek van 25 pct. verlies, ongeveer 45 L. kreeg. Gedurende de dagen van 1 Aug.—9 Sept. was de toegewezen hoeveelheid voldoende om in de behoeften van den aanplant te voorzien. Toen viel er een bui van 57 m.M., wat voor de wadoekproeven minder gewenscht was. Wel bleef het daarna droog tot 15 Oct, doch tot 8 Nov. viel er vervolgens zooveel regen, dat er van irrigatiewater verder geen gebruik behoefde gemaakt te worden.

De vraag, of de nieuwe regeling met succes zal kunnen worden doorgevoerd, is nog niet volledig te beantwoorden, daar juist in de maanden October en November, waarin de aanplant in droge jaren het meest door watergebrek begint te lijden, voldoende neerslag viel.

Het komt schr. echter voor, dat waar hem steeds 180 sec./L. gedurende 6 uren ter beschikking stond, deze hoeveelheid, ,,omdat door het beschaduwen van den bodem door de steeds dichter wordende bladontwikkeling van het riet, de door hem toegepaste maatregelen om de verdamping van het bevloeiingswater tegen te gaan, meer en meer tot hun recht zouden komen'', ook voor het oudere riet toereikend zou zijn geweest. De irrigatie zou er zorg voor gedragen hebben, door streng op het watergebruik van hooger gelegen fabrieken te letten, dat er bij aanhoudende droogte voldoende water geweest zou zijn. Van het algemeen invoeren der wadoekregeling zou een gezonde toestand het gevolg wezen. De irrigatie zou echter goed doen met de bovenstrooms gelegen fabrieken te beginnen, omdat daar het misbruik maken van water nog veelvuldig voorkomt. Niet alleen zal de wadoekregeling een gunstigen invloed kunnen hebben op een rationeele bewerking en op den aanplant, maar door de betere waterverdeeling en het meer economisch gebruik zal de aanwezige hoeveelheid voor langer tijd voldoende zijn.

Wat den Inlandschen landbouw betreft, is de Javaan over het algemeen ingenomen met de nieuwe regeling, omdat diefstal van water nu moeilijk meer kan voorkomen. Immers wordt bij het wadoekstelsel het water onder contrôle van de irrigatie onder de verschillende dessa's verdeeld, waardoor niet alleen het waterverdies belangrijk minder wordt, maar tevens elke dessa zéker is, de haar toekomende hoeveelheden te zullen ontvangen.

De Inl. landbouw zal er echter niet door uit haar achterlijken toestand worden gehaald, zoolang het water niet meer economisch gebruikt wordt en dit betere gebruik gepaard gaat met bodembewerking, draineering, bemesting, wieden, enz.

Al is het streven van de Regeering om den Inl. landbouw vooruit te helpen, niet genoeg te waardeeren, toch zal zij met de invoering van de dagregeling van het irrigatiewater haar doel zelfs niet kunnen benaderen, indien ze den kleinen man niet zoover weet te brengen, dat hij meer aandacht aan zijn cultures besteedt.

Hoewel door bovenbeschreven proeven het nut van de wadoekregeling in een drogen moesson niet vast staat, toch is er uit gebleken, dat de algemeene invoering ervan een economische waterverdeeling tengevolge zal hebben.

Suriname.

Zooals wij in ons vorig nummer schreven is verschenen ,,*De economische toestand van Suriname op 31 December 1917*''. Dit boekje is No. 4 van een hoogst nuttige uitgave. In klein bestek — 31 bladzijden — vindt men daarin zeer belangrijke gegevens en interessante beschouwingen, die een duidelijken kijk geven op den economsichen toestand in het afgeloopen jaar.

In de paragraaf over den grooten landbouw leest men o. m.:

,,Maar niet alleen de financieele moeilijkheden, die door het ontbreken van verschepingsgelegenheid naar Europa en de buitengewoon lage cacaoprijzen ontstonden, waren het waarmede de plantages te kampen hadden, veel drukkender nog deed zich het gebrek aan arbeidskrachten en de zorg voor de voeding der aanwezige arbeiders gevoelen.

De arbeidsvoorziening is in het groote landbouwbedrijf thans de alles overheerschende kwestie. Terwijl eenerzijds gedurende langen tijd bijna geen nieuwe arbeidskrachten aangevoerd zijn, neemt anderzijds door de snelstijgende koffie-oogsten de vraag naar het minimum benoodigde aantal arbeiders toe.

Het onderhoud der cultures komt dientengevolge sterk in het gedrang en voornamelijk bij de bestrijding van de krullotenziekte in de cacao zal dit zeer groote schade veroorzaken. Reeds vreest men, dat er plantages zullen zijn, die handen te kort zullen hebben voor het plukken der rijpe koffie. Daarbij moet ook nog weer een deel der arbeidersmacht aan de geregelde werkzaamheden onttrokken en voor het aanplanten van voedingsgewassen gebruikt worden, omdat de kleine landbouw in de schaarschte, ontstaan door gebrekkigen aanvoer van buiten, niet ruim genoeg kon voorzien.

Het is maar te hopen, dat door flinken aanvoer van nieuwe werkkrachten in de behoefte voorzien zal worden, daar anders de gevolgen voor de plantages noodlottig zullen zijn. Door de hooge prijzen van in de kolonie geproduceerde levensmiddelen is de neiging van de plantage-arbeiders om hercontracten af te sluiten zeer gering. Door het verleenen van verschillende faciliteiten trachten vele landbouwondernemingen de vrije arbeiders aan de plantages te binden''......

,,Meerdere plantages beproefden wederom creolen voor sommige werkzaamheden, zooals koffieplukken, te bezigen, doch zijn deze proeven geheel en al mislukt. De creool past eenmaal niet meer in het milieu der plantage-arbeiders en voelt zich daarom ook niet thuis op een plantage. Noodgedwongen werkt hij eenige dagen om daarna weer spoedig stadwaarts te trekken. Van deze zijde is daarom voor de aanvulling der werkkrachten ook niets te verwachten.''

Wij veroorloven ons hier de opmerking, dat ambachtslieden geen bezwaar maken om op de plantages te werken. Een nader onderzoek is dus gewenscht naar de redenen, waarom de creolen afkee-

rig zijn van den landbouwarbeid op de plantages. Aan nawerking van den slaventijd kan hier o.i. niet gedacht worden.

Omtrent de k o f f i e lezen wij:

,,De resultaten dezer cultuur hebben ook in 1917 weder de verwachtingen overtroffen. De productie is meer dan verdubbeld en laat verwachten, dat ze in de naaste jaren in hetzelfde tempo zal blijven toenemen."

En verder:

,,De staat, aangevende de productie der plantage *La Ressource*, bewijst dat de werkelijke resultaten hooger zijn dan de ramingen van D r. C r a m e r, die door O. I. koffieplanters in het Moederland als te hoog aangenomen en waarvan de juistheid sterk betwijfeld werd."

In 1917 was er slechts één gelegenheid voor verscheping van koffie naar Europa en op het eind van 1917 was er nog ongeveer 1.200.000 K.G. Liberia-koffie in de kolonie. En te denken, dat wij hier gebrek hebben aan koffie. Met wat goeden wil kon een schip in zes weken heen en terug zijn.

Omtrent de s i s a l wordt gezegd:

,,Voor het eerst werd in 1917 een quantum van 2250 K.G. sisalvezels verscheept en vond in New-York een zeer gunstige beoordeeling. De door het Landbouwdepartement met dit gewas genomen proeven hebben aangetoond, dat deze cultuur niet alleen met voordeel gedreven kan worden, maar dat ook groote uitgestrektheden land, daarvoor geschikt, in deze kolonie zijn."

Van den k l e i n e n l a n d b o u w wordt opgemerkt:

,,De ontwikkeling daarvan is door de schaarschte aan ingevoerde levensmiddelen en de daardoor hooge prijzen voor inlandsche producten zeer in de hand gewerkt. Daardoor zijn vele der kleine landbouwers tot een zekere welvaart gekomen"......

B a l a t a - i n d u s t r i e. ,,Het jaar 1917 mag voor de balata-industrie gunstig worden genoemd; de productie in dat jaar verkregen overtrof die van het vorige jaar met 118.273 K.G.".....

,,De uitvoer bedroeg 1.034.211 K.G. en overschreed alzoo belangrijk de productie. Het hooge cijfer van den uitvoer moet worden gezocht in het feit, dat in de uitgevoerde productie begrepen is een groote hoeveelheid op het eind van 1916 onverscheepte balata. Op het laatst van 1917 was nog in de kolonie aanwezig een voorraad van 50.000 K.G. De verscheping had plaats naar Londen en New-York."

Omtrent de s c h e e p v a a r t lezen wij, dat in 1917 slechts twee booten van de Kon. W. I. Mail de kolonie verlieten; de ,,Prins der Nederlanden" vertrok in Januari, maar kwam niet verder dan Lissabon. De ,,Commewijne", die in September de haven verliet, was zoo gelukkig Nederland te bereiken.

Uit Nederland kwamen ook slechts twee schepen van de Kon. W. I. Mail in Suriname aan, de ,,Prins Willem I" in Januari en de ,,Vulcanus" in November.

Voor het overige werd het verkeer met Europa onderhouden door de Koloniale Vaartuigen over Demerary.

De verbinding met New-York werd, wel is waar met grootere tijdsruimte, doch vrijwel geregeld door de booten van de Kon. W. I. Mail onderhouden.

Wij geven het Departement van Koloniën in overweging het hier besproken geschrift zoo algemeen mogelijk te verspreiden.

* * *

De Troonrede bevat omtrent de West de volgende paragraaf:

,,In de West-Indische koloniën wordt mede de druk der tijdsomstandigheden gevoeld: naar sterking van haar draagvermogen zal worden gestreefd."

Een zeer sobere mededeeling en toezegging; maar sterking van het draagvermogen kan alles omvatten, wat de kolonies noodig hebben.

* * *

Bij de Tweede Kamer zijn ingekomen de aan de Koningin aangeboden verslagen van de Algemeene Rekenkamer over 1917, ingevolge art. 36 der Surinaamsche Comptabiliteitswet en ingevolge art. 36 der Curaçaosche Comptabiliteitswet.

Zij bevatten als gewoonlijk opgaven van bedenkingen der Rekenkamer tegen de verevening van uitgaven, enz.

* * *

Als feuilleton in de ,,N. R. Ct." van 18 September, Ochtendblad A, een interessant artikel van den heer J o s e f C o h e n over ,,*Bij-Geloof, Volkskunde en Spoken*", waarin ook sprake is van de met den helm geborenen. Het zal den schrijver interesseeren kennis te nemen van het daaromtrent ook in Suriname bestaande bijgeloof, waarover hij het een en ander vinden kan in de ,,*Encyclopaedie van Nederlandsch West-Indië*", onder het hoofd *Sakka-pikien*.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Dreigende Hongersnood. Den 12en Mei j.l. is op een *S. I.*-vergadering te Kaliwadir, een dessa in het gebergte, twaalf paal van Toeloeng agoeng (Kediri) gelegen, besloten aan den Gouverneur Generaal het verzoek te doen tot een spoedige beschikbaarstelling der bosschen voor den landbouw. *(Oetoesan Hindia).*

Wie waagt, die wint. Zooals bekend heeft de bevolking van de dessa Kesamben (Blitar) op eigen gezag een gedeelte van het bosch te Dawoeng opengekapt, waarop de regent van Blitar maatregelen genomen heeft om voortgang van het kwaad te beletten. Waartoe? zoo vraagt de *Oetoesan Hindia.* Wij weten, dat de regent van Blitar geen onderdrukker van de bevolking is. De menschen van Kesamben lijden honger. Hadden zij om vergunning gevraagd, dan hadden zij dit tevergeefs gedaan, of dan was het bij beloven gebleven tot op den dag van het laatste oordeel.

In het Bandongsche en in Kepandjen (Malang) heeft de bevolking zich aan dezelfde feiten schuldig gemaakt. Al deze lieden hadden den moed niet te wachten tot er hongersnood zou zijn, zooals in Trenggalek. Maar ook hier staan de menschen klaar hetzelfde te doen. Vooruit maar! In deze wereld eindigt elke strijd met de overwinning of de nederlaag. Menang ngoekoep, kalah sirno (win je, dan breng je een wierookoffer; verlies je, dan verdwijn je. *(Sinar Djawa)*

Het Muisje heeft een Staartje. Den 16en Mei — schrijft N. in de *Oetoesan Hindia* — in den nacht van 14 op 15 Mei werd den wedono van Wlingi gerapporteerd, dat tweehonderd lieden van Kesamben eigendunkelijk zestien bouws bosch opengekapt hadden. Den volgenden morgen werden door den wedono vijf lieden in verhoor genomen. Onverschillig zeiden zij: Morgen gaan wij toch voort met kappen. Djasmo, ex-leider der S. I. te Kesamben, voert de lieden aan. Te paard geeft hij zijn bevelen. Zijn vier volgelingen hebben allen den naam van *Djojo*, wat moed beteekent, aangenomen; een van hen noemt zich *Djojo-commissie*. Dag en nacht heeft Djasmo een vlijmscherpe sabel in zijn hand, een *pedang kangkam*, om welker geheimzinnige kracht een ieder Djasmo vreest. Hij is wel veranderd die Djasmo. Zooals hij nu optreedt, herkennen wij hem niet meer. Hij stoort zich noch aan politie, noch aan bestuur. Hij gaat zijn gang en doet wat hij verkiest. De bestuursambtenaren ontbieden hem, maar Djasmo blijft weg. Hij geeft geen verplichting aan het bestuur, zegt hij, en heeft niets anders gedaan dan het hongerspook te verdrijven. Het S. I.-bestuur te Wlingi hoorde er van, trok onverwijld naar Kesamben en wees Djasmo op het verkeerde van zijn handelingen. Djasmo antwoordde: ,,Broeders, S. I.-bestuursleden, jelui krabbelt meer achteruit dan je opschiet. Ik ben niet aan het uitglijden, doch schrijd voorwaarts. Mijn broeders hier denken zooals ik. Wij gaan voort met kappen en hebben driehonderd bouws noodig. Ik treed niet terug."

Het bestuur van Wlingi ging onverrichter zake heen en zond den volgenden dag een afgevaardigde van de C. S. I., om dezen in overweging te geven, den Landvoogd schriftelijk te verzoeken het bosch Kesamben aan de bevolking over te dragen, temeer omdat de bevolking reeds vijf malen dat verzoek vergeefs gedaan heeft. De lieden van Kesamben zijn met kappen voortgegaan. De regent en patih van Blitar, de assistent-wedono van Wlingi en politiedienaren hebben te Kesamben de overtreders opgespoord. Volgens het S. I.-bestuur te Wlingi hebben slechts dertien S. I.-leden aan het openkappen deelgenomen, overigens de gansche bevolking van Kesamben. Zoo'n ontzag heeft men er voor de ,,*pedang kangkam*" van Djasmo. Het is wel treurig, dat die lieden zoo verstoken zijn van het licht, dat onderwijs brengt.

N. H. uit Wlingi schrijft over het voorgevallene te Kesamben, als hierboven bedoeld, het volgende aan de *Oetoesan Hindia:* De S. I. te Kesamben heeft een slechten naam gekregen, doordat eenige van hare leden meegedaan hebben aan het openkappen van de bosschen. Er zijn bestuursambtenaren met politiedienaren naar Kesamben getrokken, een duizend gewapende lieden, die deden denken aan een naar het front trekkend Duitsch leger. Er heeft gelukkig geen bloed gevloeid. Den 20en Mei kwamen er dertig soldaten. Er zijn geen menschen op heeterdaad betrapt. In de dessa zijn er dertien gearresteerd. Vijf zoogenaamde belhamels zijn te Wlingi in de Kawedanan aangehouden en veertig S. I.-leden. De ,,*pedang kangkam*" is in beslag genomen. Het bleek te zijn een oud, geschaard, op de boomen krom gehakt houwwerktuig met een beenen greep en blikken scheede. De bestuursambtenaren hebben getracht er achter te komen, wat een *pedang kangkam* eigenlijk is en welke geheime kracht er van uitgaat.

Zoekt men Djasmo te veroordeelen op het geschrijf

van N. in de *Oetoesan Hindia?* Wil men een hond slaan, dan is een stok gauw gevonden.

S. I. In hetzelfde blad lezen wij in een volgend nummer: Na de vergadering van de S. I. en van de Djowodipo te Trenggalek en na de komst van persmannen in de bergstreken, deden de Inlandsche bestuursambtenaren zoo zenuwachtig gejaagd. Zij zetten een grooten mond en scholden op de S. I. Een *loerah*, S. I.-lid, die aanmerking had durven maken op het beleid van een bestuursambtenaar, is voor ontslag voorgedragen, terwijl dorpshoofden, die hun plicht niet doen, de hand boven het hoofd gehouden wordt. De S. I.-voorzitter te Doerenan heeft den assistent-resident hierop gewezen. De S. I.-president staat daardoor op voet van oorlog met den controleur.

De S. I.-kringleider te Lawang deelt mede, dat honderden lieden uit Pandakan naar Bangil trekken. Zij zijn beschuldigd zonder toestemming van het bestuur boschterrein te hebben opengekapt. De lieden bedoelen daarmede het bestuur te dwingen de bosschen te openen met het oog op de schaarschte van levensmiddelen. Er zijn lieden, die zich aangeboden hebben tegen kleine geldelijke vergoeding deze vergunning voor de bevolking te vragen. De S. I. te Pandakan zal op verzoek van de C. S. I. onderzoeken of dit waar is. *(Oetoesan Hindia)*.

Mannen van „Karakter". In een ander nummer van hetzelfde blad *(Oetoesan Hindia)* schrijft *Soeharyo:* Het *Soerabajaasch Handelsblad*, het blad van de suikerfabrikanten, het blad, dat den Inlander neerdrukt en uitscheldt, heeft den 21en Mei een bericht geplaatst, dat een smet werpt op mijn goeden naam. De Maleische pers heeft dit bericht overgenomen en de bladen, die tegen ons zijn, hebben er hatelijkheden aan toegevoegd. Het is een leugenbericht. Te Porong is geen vereeniging *Porojitno*, wel de *„Perhimpoenan Kaoem Boeroeh dan Tani."* (vereeniging van arbeiders en landbouwers), waarvan ik voorzitter ben van het hoofdbestuur. Deze vereeniging heeft te Djenggot een vergadering belegd, door het hoofdbestuur geleid. Ik was toen te Semarang voor een I. S. D. V. congres en een S. I. vergadering. Den 22en Mei ontving ik te Soerabaja het verslag van de P. K. B. T. Deze vereeniging telt 26000 leden, wien ik steeds voorgehouden heb: Vreest niet en gaat geen stap terug!" Ik zeg nu hetzelfde. Hoe meer tegenwerking, hoe meer de vereeniging groeit. Het voorgevallene is slechts een beproeving en een bewijs, dat het kapitalisme rekening met de vereeniging houdt. Broeders van de P. K. B. T., mijn moed groeit, naarmate gij meer moed vat. Politie! Is het waar, dat gij mij vatten wilt, den 1en Juni kunt gij mij grijpen op het bureau van de S. I. te Semarang. Op dien datum vestig ik mij te Semarang.

Een ander waarachtig leider van het volk is *Sneevliet*, zoo schrijft de *Sinar Djawa*. Hij is ook een man van karakter. Overal, zelfs in het leger en bij de marine, ontkiemen de zaden van een slechten geest, gezaaid door de overheid zelf, die naar willekeur met de mannetjes omspringt. De jonge plantjes gedijen, daar zij door niemand anders dan door Sneevliet gecultiveerd worden. Drie leden van het hoofdbestuur van den *Korporaals- en Soldatenbond* hebben veertien dagen provoost gehad, omdat zij in het marinelokaal een voor hen verboden vergadering, door Sneevliet geleid, bijgewoond hebben. Dit zal de gestraften echter niet afschrikken.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Tjokroaminoto als Volksredenaar. De *Perniagan* en andere Chineesche bladen begrijpen de houding van de S. I. niet. Hoe is het mogelijk, vragen zij, doelende op de verdeeldheid, — en dat, waar toch de Islam de band moest wezen, die alle *Soedaras* bijeenhoudt; waar Tjokroaminoto op de S. I. vergadering van 26 Mei j.l. te Tjimahi nog met stemverheffing de gulden woorden gesproken heeft: „De levensvoorwaarden voor ons, landskinderen, worden hoe langer hoe ongunstiger. Daarom heeft de Almachtige de S. I. doen nederdalen, opdat alle volkeren in Ned.-Indië zich aaneensluiten, om gezamenlijk te streven naar lotsverbetering." Ja, hij is een fameus redenaar. Den 16en Mei heeft hij ook te Tasikmelaja een bewijs van zijn redenaarstalent gegeven: „Broeders, Gij allen voelt het ongeluk, dat ons treft; de belastingen drukken hoe langer hoe zwaarder, terwijl wij al onze rijkdommen in handen zien van de vreemdelingen, die hier in ons geboorteland gekomen zijn, alleen om stoffelijke belangen. Ons lot is wel hard! Welke klasse vormen wij Inlanders? Die van het „vee"! *Kambing* (geiten), staat er eigenlijk. Vroeger werden wij ook als vee behandeld en bleven daar volgzaam onder. Maar nu bedanken wij er voor!"

Hongersnood in Trenggalek. Tirtodanoeredjo heeft zich op de hoogte gesteld van de levensomstandigheden der bevolking van vijf onderdistrikten in het gebergte van Trenggalek. Op zijn tochten, die 4 dagen geduurd hebben, werd hij vergezeld door drie leden van het S. I. bestuur in het gewest Kediri. Dit onderzoek [illegible]ngesteld, omdat de Landvoogd niet overtu[illegible] in Trenggalek hongersnoo[illegible] Het verslag luidt aldus: In de bergstreken heerscht hongersnood in heviger mate dan in de kota Trenggalek. Drie maanden geleden waren er reeds voorteekenen. Tengevolge van ondervoeding waren er vele ziekte- en sterfgevallen. Elken dag kwamen honderden bergbewoners aan de Kota om werk, of om er te bedelen. Zoo trokken er ook velen naar Toeloengagoeng, Blitar, Kediri, Kepandjen en Malang. In het tweede semester 1917 is dit ook gebeurd. Ook in die maanden zijn er velen gestorven ten gevolge van slecht voedsel. Ook veel vee is gestorven of verkocht; er was niet voldoende veevoeder, daar veel tegalgrond onbewerkt lag. De bevolkingsregisters geven slechts weinige verhuizingen aan. De cijfers zijn opzettelijk te laag opgegeven door de dessaschrijvers, omdat deze den wrevel niet durven opwekken der distrikts- en onderdistriktshoofden. Zoo denken deze bestuursambtenaren aan de beschuldiging te ontkomen de dessalieden vermoord te hebben. In 1914 werd de reboisatie begonnen. Tusschen de herboschte en de overblijvende tegals en sawahs werd een weg aangelegd. Elke dessa kreeg een deel van dezen weg als taak. Er kwam een haag van pandandoeri langs den weg en een afsluiting van prikkeldraad. De arbeid duurde bijna drie jaren. Het volk had om de drie, om de vier, of om de vijf dagen uit te komen. Daarbij heeft de bevolking nog aan de reboisatie gewerkt. Stekeldraad werd door het bestuur verstrekt. Het andere materiaal werd door de bevolking kosteloos opgebracht, terwijl de arbeid niet betaald werd. Voor het weghalen van het prikkeldraad bij den wedono werd 5 à 12 cent per hoofd vergoed. Hiermede zijn de oorzaken van den hongersnood opgegeven. Als de herboschte gronden niet voor den landbouw teruggegeven worden, zal de bevolking dezer streken te gronde gaan.

De herboschte streken. Reeds menigmaal — zoo gaat de *Bintang Soerabaja* voort, — is in de Maleische bladen, inzonderheid in de S. I. organen, over het nut der reboisatie gesproken en over het voor en tegen, de herboschte streken aan de bevolking terug te geven. Als een roode draad loopt door de artikelen de idee: Het Gouvernement moet de gereboiseerde streken weer afstaan voor den landbouw. Het eigenmachtige optreden der bevolking wordt niet alleen vergoelijkt, maar ook als argument gebruikt, dat de Regeering niet anders kan dan toegeven. „Nasi soeda djadi boeboer", d.i. de kogel is door de kerk. De S. I. keurt het optreden der bevolking af. Zij heeft immers in Kèsambèn getracht de lieden tot andere gedachten te brengen? De S. I. heeft dus part noch deel aan het in daden omzetten van het door *Dr. Rinkes* afkomstige gevleugelde woord: *„Berani karena benar"*, in de meening het aan het rechte eind te hebben. Maar 't is jammer voor de S. I. dat er ook S. I. leden het kapmes gehanteerd hebben. S. I.ers moeten ook eten, zegt de S. I. verontschuldigend, maar hiermede wordt de zaak niet goed gepraat. Voor ons is het aandeel der S. I.ers in deze excessen wel een bewijs, hoe weinig de S. I. vereenigingen de soedaras in de hand heeft, als deze de opgedane S. I.-theorieën openlijk in praktijk brengen. In zulke gevallen matigt de S. I. zich gaarne het middeleeuwsche mantelrecht aan, wat o.a. blijkt uit hetgeen wij vonden in de *Oetoesan Hindia* van 30 Mei j.l. Todimedjo, van diefstal beticht, werd door de politie van Wonosalam (Djombang) vier dagen geleden voor den assistent wedono gebracht. Deze onderzocht de zaak, toen de beschuldigde onverhoeds den hoofdagent een hevige kapwonde in het gelaat toebracht. Hij is nog niet gevat. Hoe zou die Tomedjo zoo iets gedurfd hebben, als hij geen wrok gekoesterd had over ondervonden willekeur?

Wie is de schuldige? Den 26en Mei zijn wij te Djenggot geweest om er een onderzoek in te stellen, aangaande de excessen aldaar. De schuur is geen *dessaloemboeng*, maar een zoogenaamde *„loemboeng wakab"*, twee maanden geleden op last van het bestuur gebouwd. De dessaman kan er naar eigen goeddunken *padi* inbrengen. Met tegenzin heeft de bevolking er haar padi heen gebracht. Het dessahoofd, onder wiens beheer de schuur staat, heeft den inbren-

gers de toezegging gedaan, dat zij de *padi* er weer uit mochten halen, als zij die noodig hadden. Zekere Djogoreso (niet Soeharyo) had bij de inbrengers argwaan doen ontstaan door de mededeeling, dat de opschuring van *padi* een truc was van het bestuur om een *dessaloemboeng* te krijgen, die tenslotte niet de dessa ten nutte zou komen, daar de overeenkomst door het bestuur naar willekeur veranderd kon worden en niet ten voordeele van de eigenaars van de *padi*. Hierop vroegen 70 van de 90 inbrengers hun padi terug. Het dorpshoofd rapporteerde dit den assistent-wedono, die het bij den wedono van Porong voorbracht. Adjiran en Astro openden de *loemboeng* en namen de padi van de 70 lastgevers weg. De twee zijn later in het gevang gezet. Wie zijn er nu schuldig — vraagt de *Oetoesan Hindia* — die twee lieden of de lastgevers? Is de schuldige hier niet eigenlijk het dessahoofd?

Tot zoover — alzoo de *Bintang Soerabaja* — valt er op het relaas niets aan te merken. Het is een poging om eventueel onschuldigen voor straf te vrijwaren. Maar nu de geest van de rest van het pleidooi. „Zijn Adjiran en Astro gevangen gezet, omdat zij zwakker zijn dan de onderdrukkers? Als de onderdrukkers zoo handelen, omdat zij de sterksten zijn, dan moet het hun niet verdrieten als later een derde komt, die hun zijn overmacht doet gevoelen. Het baart verwondering, dat het bestuur te Sidoardjo den last heeft kunnen geven de loemboeng op te richten. Nu zijn er gekke dingen het gevolg van geweest en er wordt hulp gerequireerd uit Soerabaja.

„Weest het gebeurde in Rusland indachtig" zoo eindigt bovengenoemd blad.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Toch een koloniale rijksraad.

Het sterk uitgedrukte verlangen om tot de vorming van een permanenten, of althans elk jaar vast samenkomenden raad van vertegenwoordigers van de brokstukken van 't Britsche rijk te komen, is in een daadzaak omgezet. Tijdens den oorlog waren vertegenwoordigers van de dominions of z.g.n. kroonkoloniën en van Britsch-Indië, dat nog geen kolonie met zelfbestuur is, een paar malen naar Londen opgeroepen, om over de actueele belangen te beraadslagen. Was 't verblijf van 't meerendeel dier vertegenwoordigers afgewisseld met een terugkeer naar hun land, anderen, zooals generaal Smuts, waren in Engeland gebleven.

Nadat 't Imperial war cabinet van Juni l.l. af onafgebroken in zitting was geweest, in welk tijdstip de vertegenwoordigers — veelal de eerste ministers — alle belangrijke kwesties van oorlog en vrede besproken hadden, was de Br. regeering tot de overtuiging gekomen, dat 't overleg tusschen 't moederland en de overzeesche deelen van 't rijk van meer intensen en voortdurenden aard moet worden dan 't tot nu toe geweest was.

Daarom is 't besluit genomen, dat in de toekomst de eerste ministers van de kroonkoloniën, als leden van 't Imperial war cabinet 't recht zullen hebben rechtstreeks met den eersten minister van 't Vereenigd Koninkrijk van gedachte te wisselen over zaken, welke van hoog belang zijn. Elke kroonkolonie zal voorts 't recht hebben een minister in Londen te hebben, tijdelijk of blijvend, om op te treden als lid van 't I.W.C., bij de met geregelde tusschenpoozen te houden zittingen. Er zullen maatregelen worden getroffen voor de vertegenwoordiging van Indië op deze zittingen. In afwachting van een definitieve aanwijzing zal de Staatssecretaris voor Indië (minister van koloniën) voor Indië optreden.

De zending van den afgevaardigde Diagne.

Men zal zich herinneren, dat aan den député voor Senegal, den heer Diagne, de opdracht werd gegeven om als commissaris van de Fr. republiek, met de medewerking van den gouverneur-generaal Angoulvant, de werving van negers in de Fr. koloniën in Midden Afrika te gaan bevorderen. In een brief uit Dakar meldt de neger-commissaris, dat in minder dan vijf maanden meer dan 70.000 neger-soldaten zich beschikbaar hebben gesteld voor 't leger. Hierbij is zonder eenige dwang te werk gegaan, nergens is er eenige ongeregeldheid door ontstaan, dit in afwijking van de verwachting der plaatselijke besturen, die zich èn van de recruteering, èn van de komst van den commissaris ongunstige gevolgen hadden voorgesteld. Zonder aan de medewerking van den gouverneur-generaal Angoulvant iets te kort te doen, meent Diagne toch zijn succes in Senegal, Soedan Guinea, Dahomey en de Ivoorkust voor 't grootste deel juist hieraan te mogen toeschrijven, dat een zwarte, zooals hij zelf, de Afrikanen toesprak. De verzekering dat 't in deze een zaak van hun eigen belang maar ook van hun plicht gold vond vertrouwen. De député — regeeringscommissaris vindt, schrijft hij, hierin de eenige belooning die hij wenscht en verwacht. Hij heeft zijn land geholpen door 't een groot aantal soldaten te brengen; hij heeft zijn ras gered, daar Frankrijk nooit zal kunnen zeggen dat de inboorlingen niet loyaal geantwoord hebben op de roepstem van 't gemeenschappelijk vaderland.

De olie uit Fr. Afrika.

't Is bekend in hoe sterke mate voor de toekomst van de Fr. nijverheid rekening is te houden met 't verzekeren van de mogelijkheid om de grondstoffen van Soedan uit te voeren. En hiervoor is 't voltooien van de spoorlijn van Thiès—Kayes de voornaamste voorwaarde.

Namens 't Koloniaal instituut van Marseille heeft de heer Bohn een uitzetting van dit vraagstuk aan den Fr. minister van koloniën doen toekomen, waaraan 't hier volgende is ontleend.

Vóór den oorlog kreeg Fr. een vijfde van de door zijn nijverheid benoodigde vetten uit zijn koloniën. In 1913 b.v. werden van de 472.000 ton ingevoerde vetten door de koloniën slechts ongeveer 100.000 ton geleverd. Zonder vermeerdering van opbrengst had dit al tot 143.000 kunnen worden opgevoerd, wanneer hetgeen naar den vreemde verscheept werd voor 't moederland bestemd ware geworden.

Sedert den oorlog heeft Engeland 't grootste deel van de Afrikaansche palmolie-opbrengst aan zijn nijverheid ten goede doen komen. Dit land heeft een markt van kopra moeten scheppen om deze niet meer aan Duitschland ten goede te doen komen. Daar wordt ook de uitvoer der Fr. koloniën nu meerendeels verhandeld. Te verwachten is dat deze eenmaal gevestigde groote markt ook na den oorlog zal trachten de voorziening te verzorgen van die markten, waar 't Fr. product vroeger heen ging. De V. S. van Noord-Amerika beschikken over de poducten van Azië en van de eilanden in de Pacifique en zij hebben hun eigen bouw van oliegevende producten uitgebreid.

Hierbij komt dat de verkoopprijs in Fr. aan een minimum gebonden is, dat, volgens den schr., veel te hoog is gesteld, hetgeen de verkoop zeer drukt. Fr. moet alles doen wat in zijn vermogen is om den afvoer van de schatten, welke in dit opzicht uit zijn koloniën te halen zijn, te bevorderen en voor 't eigen land te verzekeren, terwijl 't naar buiten in concurrentie moet kunnen treden. Vooral op de cultuur van oliegevende planten in Boven Senegal en Soedan dient 't oog te worden gevestigd, en hierbij is 't allereerst werk te maken van de voltooiing van de spoorlijn Thiès—Kayes, d.w.z. 't aanvullen van de gaping van 200 K.M. tusschen 't eindpunt der Dakarlijn en 't beginpunt der lijn die Senegal met de Nigre verbindt.

Wanneer twee kijven . . . . .

Op 't blauwboek van Gorges verweert Duitschland zich door aanval tegen aanval te stellen. De beschuldigingen verklaart het tot laster, van de zwarten zijn, als men dit wil, gemakkelijk verklaringen te krijgen. Maar zegt 't, als gij 't er op toelegt door dergelijke beschuldigingen van wreedheden de bekwaamheid van Duitschland om te koloniseeren in verdenking te brengen, laten wij Engeland dan zelf den spiegel eens voorhouden.

Engeland bedenke de eigen handelwijze ten opzichte van de inboorlingen in Australië, Nieuw Zeeland, Zuid-Afrika, waar rassen worden uitgeroeid. De geschiedenis van Tasmanië, waarvan de overgebleven bewoners naar 't Vlindereiland werden gebracht, om daar uit te sterven, is 't meest sprekende staaltje ervan. De Chineezen, die in Transvaal werken, zijn er vrijwel in slavernij. Herinnerd wordt aan de wreedheden tegen de Matabielen en Masjona's in 1896. De geschiedenis der vrouwen- en kinderkampen in den Boerenoorlog wordt met cijfers verlevendigd.

't Is wel treurig, dat bij dergelijke verwijten de gelegenheid niet aanwezig is om aan eigen onschuld te doen gelooven, doch wel die om aanneembaar te maken dat elke partij op haar beurt eigenbelang boven menschelijkheid stelt.

Koloniale leergangen voor Belgen.

Enkele maanden geleden maakten wij melding van de instelling van koloniale cursussen, die in Zwitserland van Duitsche zijde waren opgericht, om daar verblijvende Duitschers in te lichten omtrent en voor te bereiden voor 't leven in de koloniën. Eenzelfde gedachte ongeveer ligt ten grondslag aan de koloniale leergangen, die door de afdeeling Rotterdam van de Belgische commissie voor koloniale studiën, met medewerking van de commissie voor 't Belgisch onderwijs, te Rotterdam worden geopend. 't Doel is tweeërlei. Eensdeels is 't bij de B. handelslui en nijveraars belangwekking aan te wakkeren voor de B. kolonie, anderdeels bij te dragen tot de beroepsopleiding van toekomstige kolonialen.

't Studie-programma omvat o.m. de geschiedenis, de aardrijkskunde van Kongo, de administratieve inrichting, de wetgeving, de aardkunde, de koloniale hygiëne, de voornaamste inlandsche taal.

Bij B. ministerieel besluit is aan de commissie voor koloniale studiën vergunning verleend om, na volledigen afloop der leergangen, aan de verdienstelijke leerlingen diploma's uit te reiken, die tot aanbeveling zullen strekken voor hen, die naar ambten in Kongo dingen.

Ingezonden.

Amsterdam, 20 Sept. '18.

Aan de Redactie-Commisise van het „Koloniaal Weekblad" te 's-Gravenhage.

Op het onlangs gehouden congres van het „Indonesisch Verbond van Studeerenden", waarvan een verslag voorkomt in No. 37 van dit verslag, heeft de heer v. Asch v. Wijck, in zijn inleiding betreffende „De Opleiding voor Indië in Holland", de volgende ernstige beschuldiging uitgesproken aan het adres van het Ned. Ind. Onderw. Genootschap:

„De Minister van Koloniën trachtte verbeteringen te brengen, doch werd door het N.I.O.G. tegengewerkt."

In mijn hoedanigheid van vertegenwoordiger van genoemd Genootschap zij het mij vergund, de spreker van deze woorden beleefd te verzoeken, het bewijs voor

die bewering te leveren, aangezien mij van een dergelijke actie niets bekend is, die, ware zij inderdaad gevoerd, het Genootschap zeker in niet geringe moeielijkheden zou gebracht hebben.

Onder dankzegging voor de verleende plaatsruimte,

Hoogachtend,

De Vertegenwoordiger van het N.I.O.G. in Nederland:

G. H. PRINSEN GEERLIGS.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De Soela-eilanden.

Als Mededeeling No. XV van het Bureau voor de Bestuurszaken der Buitenbezittingen, bewerkt door het Encyclopaedisch Bureau, verscheen een memorie over de Soela-eilanden, samengesteld door den officier, belast met de verkenning dier eilanden P. van Hulstijn.

Deze memorie is het gevolg eener aan den schrijver [1] in 1912 gegeven opdracht tot verkenning van genoemde, tot de residentie Ternate behoorende eilandengroep, waarvan de voornaamste Taliaboe, Sóela Mangoli en Soela Sanana zijn. Achtereenvolgens wordt er in behandeld de aardrijkskunde, de bevolking, de voortbrengselen, de transportmiddelen, het bestuur en den politieken toestand, verduidelijkt door tal van illustraties en twee kaarten.

Het geschrift is dus resultaat van persoonlijk onderzoek, doch blijkens een bronnenopgave achterin heeft schr. hetgeen reeds vóór hem over genoemde eilanden was gepubliceerd, niet verwaarloosd. Met de uitgave is stellig een nuttig werk verricht, omdat een samenvattend overzicht van den Soela-Archipel tot nu toe ontbrak, wat vooral een gemis was voor de ambtenaren, die tot de practische bestuursvoering op die eilanden geroepen zijn.

Nieuwe uitgaven van het Koloniaal Instituut.

1. De Europeesche landbouw in Nederl.-Indië, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. (Cursorische voordrachten over de Nederlandsche koloniën. 2e reeks No. 1).

2. De mijnbouw in Nederl.-Indië, door R. J. v. Lier, m.i. (Cursorische voordrachten over de Nederlandsche koloniën, 2e reeks, No. 2).

Beide boekjes (gedrukt bij „De IJsel" te Deventer) danken hun ontstaan aan voordrachten over de in de titels genoemde onderwerpen, gehouden in het voorjaar van 1916. Hunne waarde wordt niet weinig verhoogd door de talrijke en fraaie illustraties.

Publicaties Ned.-Indisch Landbouw-Syndicaat.

In afl. XIII van den loopenden jaargang is opgenomen de voordracht (met gedachtenwisseling) van A. Brzesowsky over de voeding van planten en dieren, zoomede van Dr. Ch. Bernard over bestrijding van Helopeltis in theetuinen.

Afl. XIV bevat mededeelingen van Dr. B. T. Palm over Wortelschimmel, benevens den tekst eener voordracht van Dr. B. Vrijburg, getiteld: Paarden en Veeteelt in de Preanger.

Over den veestapel in Ned.-Indië.

In „Cultura" werden eenigen tijd geleden door Dr. H. 't Hoen geschreven artikelen gepubliceerd over den veestapel in Ned.-Indië, waarvan nu het slot in het Sept. Nr. een plaats heeft gevonden. Behandeld worden thans de kleine huisdieren (geiten, schapen, varkens) en bijzonderheden over de veehouding in het algemeen.

Archief voor de Rubbercultuur in Ned.-Indië.

Inhoud van No. 4 van den 2en jaarg. De invloed van verdunningswater op de latex, met het oog op voortijdige coagulatie bij het brengen op standaardgehalte, door ir. J. C. Hartjens. — Het occuleeren van Hevea, door W. M. van Helten. — Tap- en tapproeven op Sumatra's Oostkust, door Dr. A. A. L. Rutgers (vervolg). — Referaten.

Plantaardige oliën voor Ned.-Indië.

In het 15 Sept. Nr. van het Tijdschrift voor Economische Geographie een art. van N. H. B. over de economische beteekenis der plantaardige oliën voor Ned. Indië, naar aanleiding van B. Streefland: Olie-industrie (plantaardige) in Ned.-Indië. (Mededeeling No. 4 van de commissie tot ontwikkeling van fabrieksnijverheid in N.-I.).

In- en Uitvoer.

No. 38 van dit weekblad bevat een beschouwing van Joosten en Janssen over de crisis in de rubbercultuur, waarin schr. als hunne meening te kennen geven, dat de kritieke toestand niet verholpen wordt door productiebeperking (zooals is voorgesteld) doch door beperking van uitvoer uit de produceerende landen (Engelsche en Ned. Koloniën), en vaststelling van een minimum verkoopprijs.

Verder bevat dit Nr. een artikel van Th. op de Coul, getiteld: „Onze Indische crediet-instellingen in 1917", waarin besproken worden de financieele uitkomsten der Ned. Handel Maatschappij, de Ned. Ind. Handelsbank, de Koloniale Bank en de Int. Crediet- en HandelsVer. Rotterdam, wier winst-cijfers bij het boekjaar 1917 vergeleken, belangrijk zijn teruggeloopen (met uitzondering van laatstgenoemde Mij.)

[1] Toenmaals luitenant van den Generalen Staf, thans kapitein.

Handelsberichten.

Als gewoonlijk bevat ook het jongste Nr. (van 19 dezer) weder eenige mededeelingen van het Departement van Koloniën; o.a. over Arrowroot (een zetmeelhoudend gewas, waarvan de voedingswaarde ongeveer overeenkomt met die van sago en dat tot nu toe nog slechts op kleine schaal geteeld wordt op Java), ontplofbare stoffen, Djati-timmerhout, ijzerhout, houtsoorten geschikt voor de nijverheid, enz.

Verslagen over Indische delfstoffen.

De dienst van het Mijnwezen in Ned.-Indië geeft sinds eenigen tijd in het licht „Verslagen en Mededeelingen betreffende Indische delfstoffen en hare toepassingen." Van deze uitgaven zijn thans verschenen (bij de firma G. Kolff en Co. te Batavia):

No. 1. Over het voorkomen van zwavel en natuurlijke zwavelverbindingen in Ned.-Indië, door ir. C. A. de Jongh;

No. 2. Verslag over een reis naar Japan ter bestudeering van het steenkolen- en cokesvraagstuk, door ir. J. Koomans;

No. 3. Mijnbouwkundig-geologisch onderzoek in Benkoelen en Palembang. I. Rawas-verslag (met 8 kaarten).

No. 4. Mijnbouwk. geol. onderzoek enz. II. Benkoelen verslag (met 5 kaarten).

Uit No. 3 blijkt, dat bij het onderzoek de volgende afzettingen zijn gevonden en al naar daartoe aanleiding bestond meer of minder grondig onderzocht: ijzerertsen, lood- en zinkertsen (zilverhoudend), goud- en zilvertertsen, tinertsen en bruinkolen. De verschillende afzettingen worden in het verslag uitvoerig verhandeld.

In No. 4 zijn in bespreking genomen: goud-, zilver- en andere ertsen; steen- en bruinkolen en petroleum.

Indisch Tijdschrift van het Recht.

Behalve de gewone rubriek „Jurisprudentie" bevatten de Nos. 4—9 van deel 110 van het Indisch Tijdschrift van het Recht de volgende verhandelingen: Een merkwaardig geschil tusschen landrechter en college van boedelmeesteren, door Mr. A. Neytzell de Wilde (No. 4). — Eenige vragen van Inlandsch procesrecht, door Mr. B. ter Haar (No. 5-6). — Appel en approbatie van vonnissen en beschikkingen van krijgsraden, door Mr. P. A. F. Blom (No. 7—9); Bovendien; in laatstgen. Nrs. een necrologie van Mr. J. H. Tersteeg (overl. 21 Jan. 1918 te A'dam), door Mr. P. Maclaine Pont.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 38: Verslag van de Gouvernements Kina-onderneming te Tjinjiroean (Bandoeng) over 1916, door Prof. P. van der Wielen. — Een en ander over minerale oliën, in verband met den oorlog, door E. — Bietenuitzaai en vermoedelijke suikeropbrengst in Nrd. Amerika. — De Lematang-kolenvelden. Lezing van Ing. H. Tromp te Batavia. — In- en uitvoer van Java en Madoera. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

De Banier.

In No. 21 is in extenso de rede opgenomen, welke de Gouverneur-Generaal bij de installatie van den Volksraad heeft uitgesproken, benevens die van den Voorzitter van dien Raad als antwoord. — Verder het slot van M. T.'s artikel over „de gevaren van het opiumschuiven." — Nog bevat dit Nr. een beschouwing van mevr. M. Cohen Stuart-Franken over „Het karakter der Legervereeniging."

No. 22 bevat o.a.: De Christen-inlanders en de politieke vraag, door A. W. F. W. — Nog iets over Bali, door v. D.

No. 23. Kan het Gouvernement de opbrengst van den opiumhandel derven? door M. T. — Amboneezen, de eerste belijders van het Christendom in Oost-Indië, door A. Th. Manusama.

Zendingsperiodieken.

D e R ij n s c h e Z e n d i n g. September 1918. De groote zegen op het werk der zending op de Mentaweieilanden, door J. H. M.

Berichten uit de Zendings-wereld. 15 Sept. 1918. Een bezoek aan den Zendingspost Pangariboean (Sumatra).

Maandblad der samenwerkende Zendings-corporaties. Sept. 1918. Voortgang van het werk op de hoogvlakte van Deli, door L. Bodaan. — Uit de Deli-zending. — Evangelisatie-samenkomsten op Java. — In memoriam J. W. Roskes (met portret).

In laatstgenoemd periodiek wordt vermeld, dat wederom 2 kweekelingen van het Rijnsche Zendingsgenootschap te Barmen zijn gesneuveld; het totaal gesneuvelde kweekelingen is daarmede gestegen tot 25.

Orang Peladang.

Het 15 September-Nr. van Orang-Peladang is grootendeels gewijd aan eene beschouwing over het van 29 tot 31 Aug. te Wageningen gehouden Congres van het Indonesisch Verbond van Studeerenden, door W. J. Lugard Jr.

Blaadje van de Centrale Kas.

Uit den inhoud van No. 5 van den zesden jaarg.: Polissen van levensverzekering als zekerheidsstelling, door L. H. van 't Sant. — Is het weglaten der te vorderen interest en boete op de verlies- en winstrekening en dus op de balans geoorloofd door de wet? door J. W. Turfboer. — Landraad, achterstand en nog wat, door H. Zwart. — De inlandsche bankier in Britsch-Indië, door H. de Brussel Assé.

Geïllustreerd Weekblad Indië.

No. 25 bevat: De bevolking van Celebes, door N. (met ill.) — Alexander Willem Frederik Idenburg, ten derden male Minister van Koloniën (met portret). — Het eerste congres van het Indonesisch Verbond van Studeerenden te Wageningen van 29 tot en met 31 Augustus 1918, door H. J. van Mook. — Een bergtocht in Zuid-Celebes, door L. M. van Klaveren (met ill.) — Christelijke zending in verband met volkenkunde op West-Nieuw-Guinea, door Jhr. H. B. de la Bassecour Caen.

* * *

Ten slotte de titels van eenige recente uitgaven.

Bevloeiing in Nederlandsch-Indië, door ir. R. van den Broek d'Obrenan. (Onze koloniën, onder redactie van R. A. van Sandick, serie III, No. 2). Baarn, Hollandia-Drukkerij. 1918.

The Java Bank (De Javasche Bank). A short description of its organisation, operations and general policy. Supplemented by some Notes on the monetary system of Netherlands India (Batavia, G. Kolff en Co.).

Nieuw biographisch woordenboek, onder redactie van Dr. P. C. Molhuysen en Prof. Dr. P. J. Blok, met medewerking van tal van geleerden. — Vierde deel. Leiden, A. W. Sijthoff.

Verpleging van huidziekten in de tropen, door J. D. Kaijser. Uitgegeven door het „Tijdschrift voor ziekenverpleging". (Amsterdam, J. H. de Bussy).

De opkomst der Westerkwartieren van de Oost-Indische Compagnie (Suratte, Arabië, Perzië), door Dr. H. Terpstra. Met een schetskaartje. 's-Gravenhage. Martinus Nijhoff.

Staatkundige hervormingen in Nederlandsch-Indië, door H. Colijn (Schild en Pijl, afl. 6). Kampen, J. H. Kok.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëelen middenstand, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Exportblad, Indië, Ons Land, Ned.-Indië Oud en Nieuw.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; Weekblad voor Indië, De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

INDISCHE LEERGANGEN.

Onder de leergangen der Volksuniversiteit dezen winter te 's-Gravenhage te houden zijn er een drietal speciaal aan Indische onderwerpen gewijd:

I.

„Enkele der Europeesche Cultures in Ned.-Indië", door *Dr. L. P de Bussy*, (Directeur der Afd. Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut). 's Maandags 8 uur, elke week. 5 lessen (met lichtbeelden). Aanvang 14 October.

II.

„Hindoeïsme en Islam in Ned.-Indië, door *C. Lekkerkerker*, (Oud-Inspecteur van het Inlandsch Onderwijs).

1. Begripsbepaling van het Hindoeïsme. Historisch en geographisch overzicht van de komst en de verspreiding van het Hindoeïsme in Ned.-Indië. — 2. Het Boeddhisme. Samensmelting van Ciwaïsme en Boeddhisme op Java. Hindoe-Javaansch pantheon en jaartelling. — 3. De vorm, dien het Hindoeïsme op Java aannam. Nawerking van het Hindoeïsme in het volkskarakter, de beschaving, kunst, literatuur en de rechtsbegrippen van het hedendaagsche Java. — 4. Het Hindoeïsme en de tegenwoordige Balische maatschappij. — 5. Boeddhistische en Ciwaitische monumenten op Java en Bali. — 6. Ontstaän en eerste verspreiding van den Islam. Karakter van de Islamitische staten. — 7. Historisch en geographisch overzicht van de verspreiding van den Islam in den Ind. archipel. — 8. Leer en mystiek van den Islam; inrichting der Kerk. Karakter dezer leer op Java en het overige Ned.-Indië. — 9. De moskee en de moskeedienaren. Invloed van den Islam op het maatschappelijk leven en het rechtswezen in Ned.-Indië. — 10. Mohammedaansche en Mohamm.-Javaansche tijdrekeningen. Het Mohamm. godsdienstonderwijs. Politieke beteekenis van den Islam in Ned.-Indië. 's Donderdags 8 uur, elke week. Aanvang 16 Januari. 10 lessen (met lichtbeelden).

III.

„Prae-Animisme en Animisme", door *Dr. N. Adriani* (Taalbeoefenaar ten dienste der zending op Midden-Celebes).

1. Prae-Animisme of Dynamisme. — 2. Het Animisme als wereldbeschouwing. — 3. Bizondere praktijken van het Animisme. — 4. Animisme als Taal- en Letterkunde. — 5. Het Animisme in aanraking met Islam en Christendom. 's Dinsdags 8 uur, elke week. Aanvang 18 Maart. 5 lessen.

De zalen, waar de leergangen gegeven worden, zullen nader worden bekend gemaakt.

Er zijn drie tarieven van lesgeld: 1e klasse ƒ 4.50; 2e klasse ƒ 3.—; 3e klasse ƒ 1.50.

Voor leergangen van zes lessen of minder wordt de helft van dit tarief berekend.

Ieder deelnemer kiest zelf, naar gelang van zijn financiëele draagkracht, de klasse, waarin hij meent te behooren. Aangezien de kosten der leergangen bij lange na niet gedekt worden door de opbrengst der lesgelden, wordt ieder hoorder beleefd verzocht nauwgezet te overwegen in welke klasse hij behoort. Deze regeling der tarieven is uitsluitend gemaakt ten einde allen, die voorlichting zoeken, tot het volgen der lessen in staat te stellen.

Leden van arbeiders-vakvereenigingen, aangesloten bij de Volksuniversiteit, betalen na vertoon van hun bewijs van lidmaatschap, een verminderd lesgeld.

Toegangskaarten zijn vanaf 16 September te verkrijgen uitsluitend aan het Secretariaat: Hooge Nieuwstraat 4a (geopend van 's morgens 9½ tot 1 uur en 's namiddags van 2 tot 4½ uur. Zaterdags van 9½ tot 12½ uur 's morgens). Het Secretariaat zal voor den verkoop der toegangskaarten ook geopend zijn Dinsdag- en Vrijdagavond 17, 20, 24 en 27 September, 1, 4, 8 en 11 October, des avonds van 7½ tot 9½ uur. Voor leergangen, welke reeds zijn aangevangen, worden geen toegangskaarten meer afgegeven.

Inlichtingen worden verstrekt door het Secretariaat Hooge Nieuwstraat 4a (Telef. Haag 9300), dat gaarne een ieder omtrent aard en bedoeling der Volksuniversiteit inlicht.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Buijs Ballotstraat 15.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
P. DE HAAN, Gep. N.-I. Onderwijzer, Leeraar Handelsschool, Valkenboschkade 518, Den Haag. — Maleisch. — Land- en Volkenkunde.
J. J. F. SCHREUEL, Gepens.-Assistent-Resident, van Imhoffstraat 25, Den Haag. — Maleische taal- en letterkunde.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—**;
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.)
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. *Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.*

nijverheid benoodigde vetten uit zijn koloniën. In